

O‘ZBEKISTONDA BARQAROR IQTISODIY O‘SISH VA INNOVATSION TARAQQIYOT: MUAMMO VA YECHIMLAR

Parpiyeva Zahro Ilhomjon qizi

Xalqaro munosabatlar fakulteti 1-kurs talabasi

Telefon: +998502707030

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20157442>

KIRISH

Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan 2015-yilda qabul qilingan Barqaror Rivojlanish Maqsadlari (BRM) barcha mamlakatlar uchun 2030-yilga qadar iqtisodiy farovonlikni oshirish, ijtimoiy tengsizlikni kamaytirish va atrof-muhitni muhofaza qilish bo‘yicha universal chaqiriq hisoblanadi. O‘zbekiston ushbu global kun tartibiga sodiqligini nafaqat xalqaro darajada, balki o‘zining milliy rivojlanish strategiyalari orqali ham namoyon etmoqda. Xususan, “Yangi O‘zbekistonning 2022–2026-yillarga mo‘ljallangan taraqqiyot strategiyasi” bevosita BRM tamoyillariga asoslangan bo‘lib, “Inson qadri uchun” degan ustuvor g‘oyani ilgari suradi.¹

Hozirgi vaqtda global siyosiy va iqtisodiy keskinliklar, iqlim o‘zgarishi hamda post-pandemiya davridagi tiklanish jarayonlari barqaror rivojlanish yo‘lidagi asosiy sinovlardir. O‘zbekiston ushbu chaqiriqlarga javoban o‘z iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish, raqamli texnologiyalarni joriy etish va inson kapitalini rivojlantirish orqali barqarorlikni ta‘minlashga intilmoqda.² Mazkur tezisdagi O‘zbekistonning BRM yo‘lidagi harakatlari, xususan, iqtisodiy o‘shish va innovatsiyalar sohasidagi mavjud vaziyat tahlil qilinadi hamda istiqbolli yechimlar taklif etiladi.

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI HAQIDA QISQACHA MA‘LUMOT

O‘zbekiston — Markaziy Osiyoning strategik jihatdan muhim nuqtasida joylashgan, mintaqadagi eng ko‘p aholiga (34 milliondan ortiq) ega bo‘lgan va jadal rivojlanayotgan davlatdir. Mamlakat iqtisodiyoti an‘anaviy ravishda tabiiy resurslar (oltin, tabiiy gaz) va qishloq xo‘jaligiga tayanib kelgan bo‘lsa-da, so‘nggi yillarda sanoatlashtirish va xizmat ko‘rsatish sohalarida tub islohotlar amalga oshirilmoqda.³

2017-yildan buyon amalga oshirilayotgan liberallashtirish siyosati natijasida O‘zbekiston dunyodagi eng tez islohotchi davlatlardan biriga aylandi va yalpi ichki mahsulotning (YIM) o‘rtacha o‘shishi 5,3 foizni tashkil etmoqda. Davlatning uzoq muddatli maqsadi 2030-yilga borib daromadi o‘rtachadan yuqori bo‘lgan davlatlar qatoriga kirish va aholi jon boshiga daromadni 4000 AQSH dollariga yetkazishdir.⁴

BRM MAQSADLARI BILAN BOG‘LASH (8 VA 9-MAQSADLAR)

Ushbu tezis doirasida O‘zbekistonning harakatlari Barqaror rivojlanishning ikkita o‘zaro bog‘liq maqsadi bilan tahlil qilinadi:

1. 8-maqsad: Munosib ish o‘rinlari va iqtisodiy o‘shish. Bu maqsad barqaror va inklyuziv iqtisodiy o‘shishni rag‘batlantirish, to‘liq va samarali bandlikni ta‘minlashni ko‘zda tutadi.

¹ DEVELOPMENT STRATEGY OF NEW UZBEKISTAN FOR 2022-2026

² Sustainable Economic Growth of Uzbekistan in 2024 - Zenodo.

³ Sustainable Economic Growth of Uzbekistan in 2024 - Zenodo.

⁴ R&D spending data from National Statistics Committee of Uzbekistan.

2. 9-maqсад: Sanoatlashtirish, innovatsiya va infratuzilma. Bu maqsad barqaror infratuzilmani yaratish, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash va sanoatning YIMdagi ulushini oshirishga qaratilgan.⁵

O'zbekiston ushbu maqsadlarga erishish uchun raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishni asosiy omil sifatida tanlab olgan.

VAZIYAT TAHLILI VA MAVJUD MUAMMOLAR

Vaziyat tahlili: O'zbekiston Global innovatsion indeksda (GII) Markaziy Osiyo mintaqasida yetakchi o'rinni egallab turibdi. Mamlakatda xususiy sektorni qo'llab-quvvatlash bo'yicha mingga yaqin qonun hujjatlari qabul qilingan. Shuningdek, 2026-yilga borib kambag'allikni kamida 2 baravarga qisqartirish bo'yicha aniq strategiya belgilangan. Biroq, iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlari yuqori bo'lishiga qaramay, sifat ko'rsatkichlarida ayrim nomutanosibliklar kuzatilmoqda.⁶

Mavjud muammolar:

1. Demografik bosim va bandlik muammosi: Aholi soni yiliga o'rtacha 2 foizga o'sayotgan bir sharoitda, so'nggi besh yilda yangi ish o'rinlari yaratish ko'rsatkichi o'rtacha 1,1 foizni tashkil etgan. Bu esa mehnat bozoriga kirib kelayotgan yoshlarni sifatli ish o'rinlari bilan ta'minlashda qiyinchilik tug'dirmoqda.
2. Xomashyoga bog'liqlik: Iqtisodiyot hamon tabiiy resurslar eksportiga sezilarli darajada bog'liq. Tayyor mahsulot ishlab chiqarish zanjirining sustligi yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ulushini oshirishga to'sqinlik qilmoqda.
3. Ilmiy tadqiqotlarga investitsiyalarning kamligi: O'zbekistonda ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlariga (ITTI) sarflanadigan mablag'lar YIMning atigi 0,15 foizini tashkil etadi. Taqqoslash uchun, yetakchi davlatlarda bu ko'rsatkich 2-3 foizdan yuqori.⁷
4. Hududiy tengsizlik: Iqtisodiy rivojlanish asosan yirik shaharlarda markazlashgan, qishloq joylarida esa infratuzilma va xizmatlar sifati pastligicha qolmoqda.

AMALIY YECHIM TAKLIFLARI

Yuqoridagi muammolarni bartaraf etish va BRM maqsadlariga samarali erishish uchun quyidagi amaliy choralar taklif etiladi:

1. “Raqamli ko'nikmalar” ekotizimini yaratish: Mehnat bozoridagi nomutanosiblikni hal qilish uchun yoshlar o'rtasida IT va dasturlash tillarini o'rgatish ko'lamini kengaytirish lozim. 2026-yilgacha dasturiy mahsulotlar sanoatini 5 marta oshirish maqsadiga erishish uchun hududlarda “Digital Monomarkaz”lar tarmog'ini tashkil etish zarur.⁸
2. Xususiy sektorning eksport salohiyatini oshirish: Sanoatda xususiy sektor ulushini 80 foizga, eksportdagi ulushini esa 60 foizga yetkazish uchun xalqaro standartlarni (ISO, Global GAP) joriy etishga subsidiyalar ajratish lozim. Bu xomashyo eksportidan tayyor mahsulot eksportiga o'tishni tezlashtiradi.⁹
3. Ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasi: ITTI (R&D) xarajatlarini oshirish uchun xususiy korxonalariga tadqiqotlar uchun sarflagan mablag'lari miqdorida soliq imtiyozlarini berish

⁵ Sustainable Economic Growth of Uzbekistan in 2024 - Zenodo

⁶ Uzbekistan's rank in global SDG Index.

⁷ GDP growth and job creation data, World Bank/Country diagnostic study.

⁸ Digital economy goals in Uzbekistan development strategy.

⁹ Development Strategy Of New Uzbekistan For 2022-2026.

("Tax credits") tizimini joriy etish taklif qilinadi. Bu innovatsiyalarning iqtisodiyotdagi real samarasini oshiradi.

4. “Yashil iqtisodiyot” va resurs tejankorlik: Energiya samaradorligini 20 foizga oshirish va qayta tiklanuvchi energiya ulushini 25 foizga yetkazish uchun sanoat korxonalarida “aylanma iqtisodiyot” (circular economy) modelini majburiy joriy etish lozim.

5. Hududiy rivojlanishda “Mahallabay” tizimini takomillashtirish: Kambag'allikni qisqartirishda mahalliy budjet tizimini ("Open budget") kuchaytirish orqali qishloq infratuzilmasini yaxshilash va joylarda kichik sanoat zonalarini tashkil etish bandlik masalasini hal qiladi.

XULOSA

O'zbekistonning Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish yo'lidagi harakatlari tizimli va strategik xarakterga ega. Mamlakat 2026-yilgacha bo'lgan taraqqiyot strategiyasi doirasida iqtisodiy o'sishni ijtimoiy himoya va ekologik barqarorlik bilan muvozanatlashtirishga intilmoqda.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, sifatli ish o'rinlarini yaratish, ilm-fanga sarmoya kiritish va raqamlashtirishni jadallashtirish O'zbekiston uchun barqaror kelajakning kalitidir. Taklif etilgan yechimlar — innovatsiyalarni rag'batlantirish va xususiy sektorning rolini oshirish orqali O'zbekiston nafaqat mintaqaviy, balki global darajadagi barqaror iqtisodiy modelni yarata oladi. Bu esa, o'z navbatida, “hech kimni orqada qoldirmaslik” tamoyilining amaldagi ifodasi bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. DEVELOPMENT STRATEGY OF NEW UZBEKISTAN FOR 2022-2026.
2. Digital economy goals in Uzbekistan development strategy.
3. Sustainable Economic Growth of Uzbekistan in 2024 - Zenodo.
4. GDP growth and job creation data, World Bank/Country diagnostic study.
5. Uzbekistan's rank in global SDG Index.
6. R&D spending data from National Statistics Committee of Uzbekistan.
7. Circular economy and Green Growth Strategic Framework.